

Високий рівень вартості технологій ШІ. Недостатній рівень обізнаності учасників кримінального судочинства в специфіці новітніх інфокомунікаційних технологій, зокрема, технологій ШІ. Як наслідок, некоректна робота із системами ШІ та страх перед ними. Нерозробленість процедур віртуального судочинства. Надзвичайно швидке застарювання нормативно-правових положень порівняно з розвитком технологій. Відсутність чітких нормативів та етичних кодексів щодо використання ШІ. Зокрема, слід виділити проблеми, пов'язані з порушенням прав людини, наприклад, «глибину» використання даних відеоспостереження чи аналіз результатів «цифрових рейтингів» / «системи соціального кредитування», а також «проблему вагонетки» при прийнятті рішень ШІ. Крім того, це може вплинути на розгляд справ, де фігурантом є сам ШІ. Приклад: загибель двох жінок при аварії автомобілю Tesla, керованому штучним інтелектом («автопілотом»). Випадок стався 17 квітня 2021 р. у США. Також відкритою є дискусія щодо прав та обов'язків ШІ, важлива для кримінального судочинства, адже мають бути визначені межі впливу таких технологій на прийняття рішень на кожному з процесуального етапів. На наш погляд, при запровадженні ШІ у кримінальному судочинстві має бути врахований «індекс цифрової готовності» країни, рівень медіа грамотності населення та, власно, учасників процесу судочинства, позицію країни щодо дотримання прав людини, вартість самих технологій та рівень супутніх ризиків, здатних значно перевищити користь від застосування ШІ.

Підюков Петро Павлович,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Конюшенко Яна Юріївна,

доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КОРОНАВІРУСНА ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНОМУ Й СВІТОВОМУ СУСПІЛЬСТВУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОГІРШЕННЯ КРИМІНОГЕННОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЯКІСТЬ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ВІТЧИЗНЯНОГО СУДОЧИНСТВА

Стан світової та національної безпеки України з 2020 року зазнає відчутного занепокоєння, зумовленого стрімким розповсюдженням на планеті нечуваною до цього за своїми масштабами й наслідками коронавірусної пандемії, яка принесла світовому людству значних непоправних втрат. Не стало виключенням з цього і наша держава, хоча спочатку небезпідставно існувало припущення, що до 2021 року ситуація

має значно стабілізуватися. Але сталося зовсім не так, як мріялося кожному з нас. Не зважаючи на вживані в державі і її столиці заходи, як свідчать дані офіційної статистики, поки що не спостерігається більш-менш стійкої тенденції зниження показників захворюваності на коронавірус «COVID – 19» та її наслідків.

Усього з початку пандемії число захворівших на Covid-19 в світі обчислюється вже мільйонами, а померлих – сотнями тисяч людей. В Україні щодобово фіксується у середньому 6,5 тис. випадків захворювання на Covid, не зменшується число померлих від ускладнень, спричинених коронавірусною хворобою.

Станом на 19 квітня цього року кількість жертв коронавірусу в Україні досягла 40 тисяч осіб. Найбільшу кількість випадків зареєстровано у Дніпропетровській, Харківській, Львівській, Миколаївській областях та м. Києві [1].

Не відбувається поки що помітних очікуваних зрушень позитивного формату від запроваджених на період локдауну обмежень і в стані криміногенної ситуації в столичному й більшості інших регіонів нашої держави. Вони навпаки негативним чином вплинули на забезпечення її стабільності, значно ускладнили ефективність діяльності правоохоронної системи країни загалом і її столиці зокрема, результативність повсякденних правозастосовних і попереджувально-профілактичних зусиль правоохоронних і судових органів.

Як результат, з початку поточного року зафіксовано тенденції сталого зростання динаміки і структури окремих видів злочинних проявів та їх латентність, спостерігається значне погіршення показників розшуку злочинців по прикметах зовнішності, особливо «по гарячих слідах», розкриття й запобігання кримінальних правопорушень, пов'язаних із насильством, насамперед домашнім, проти життя і здоров'я людей, особливо на побутовому ґрунті в помешканнях громадян, а також корисливих посягань на їх власність, честь і гідність – у громадських місцях.

Так, у минулому році органи Національної поліції отримали майже 209 тисяч заяв про вчинення сімейного насильства, тобто по 570 таких повідомлень щодоби. Це на 47 % більше ніж у 2019 році [2].

Документування фактів і обставин вчинених кримінальних правопорушень, формування доказової бази щодо них та їх суб'єктів, залучення громадськості до пов'язаних із цим процесів, значно ускладнені запровадженими на період локдауну режимними обмеженнями діяльності юридичних і фізичних осіб з дистанційним виконанням ними покладених обов'язків, зводять нерідко нанівець зусилля працівників оперативних підрозділів, органів досудового розслідування, прокуратури й суду, зумовлюють порушення термінів кримінальних проваджень, дотримання розумних строків виконання відповідних процесуальних дій або прийняття чи реалізації відповідних процесуальних рішень тощо. Усе це призводить до порушень і недотримання вимог загальних засад кримінального провадження (с. 7 КПК України), не сприяє забезпеченню надійного

захисту охоронюваних прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження й зацікавлених громадян, підприємств, установ та організацій.

За свідченням Уповноваженого Верховної ради України з прав людини, в 2020 році слідчі судді задовольнили 22853 скарги, зобов'язавши внести відомості до ЄРДР і розпочати досудове розслідування. На думку омбудсмена, такій ситуації деякою мірою сприяє і недосконалість чинного КПК України, що зумовлює перешкоди у кримінальних провадженнях, і неналежне виконання його вимог прокурорсько-слідчими працівниками.

Зафіксовані далеко не поодинокі випадки, коли слідчі не виконують вказівок процесуальних керівників, оскільки вони нібито не є документами прокурорського реагування. Це дозволяє уникати будь-якої їхньої персональної відповідальності за відверте порушення прав і свобод людини.

Своєю чергою, слідчі і прокурори «доволі часто вдаються до різних дій, спрямованих на відтермінування ухвал слідчих суддів» – наголошує Уповноважений з прав людини. Торік було порушено 714 проваджень за ст. 382 КК України. Але і тут притягненню до відповідальності перешкоджає диспозиція цієї статті, оскільки у переліку судових рішень відсутні саме «ухвали слідчих суддів», які на думку омбудсмена, нібито не відносяться до «судових рішень». Та й слідчі судді дуже часто зволікають з направленням своїх ухвал суб'єктам кримінальних проваджень. Відсутній поки що і судовий контроль за виконанням таких ухвал.

Аби попередити подібні порушення, він переконаний, що доцільно удосконалити чинне законодавство [3].

На нашу думку, слід підтримати омбудсмена, розробити низку законопроектів щодо змін і доповнень відповідних норм КПК та КК України, а також прискорити хід розпочатої в державі судової реформи.

Незайвим, як нам здається, було б і переведення правоохоронної системи на період локдауну на посилений варіант несення служби, особливо патрульної служби поліції, забезпечити якнайшвидше створення більш досконалої системи запобігання та протидії домашньому насильству, запровадження системного реагування на насильство відповідно до нещодавно затвердженої Кабінетом Міністрів України Програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на 2021–2015 роки, до виконання якої залучено велику кількість центральних органів виконавчої влади (Мінсоцполітики, Мінюст, МВС, МОЗ України), Національна поліція, Офіс Генерального прокурора, Національна школа суддів, Академія адвокатури, обласні і Київська міська державні адміністрації, міжнародні організації та громадські об'єднання [4].

Доречним вважаємо також реально забезпечити підтримання публічної безпеки і порядку в столиці й інших регіональних центрах країни за єдиною дислокацією та з широким залученням до цього громадськості й усього населення України.

Список використаних джерел

1. Оперативна довідка про основні показники захворюваності на COVID – 19 в Україні. Центр громадського здоров'я МОЗ України. URL: <https://cloud.phc.org.ua/index.php/s/L26pPBzdq8t8yRA>.
2. ЗВІТ Національної поліції України про результати роботи у 2020 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2020/npu-zvit-2020.pdf>.
3. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2020 рік. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/docs/presentations/&page=5>.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року: Державну соціальну програму, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 № 145 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-2021-%D0%BF#Text>.

Писарчук Роман Вікторович,

заступник начальника Львівського прикордонного загону з оперативно-розшукової діяльності – начальник головного оперативно-розшукового відділу, кандидат юридичних наук;

Щербина Леонід Іванович,

головний науковий співробітник наукової лабораторії № 1 науково-організаційного центру Національної академії СБ України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ВТРУЧАННЯМ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ, У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Спектр використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), що пов'язані із втручанням у приватне спілкування, в кримінальному судочинстві досить широкий. Вони можуть бути основою для прийняття відповідних процесуальних рішень, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, запобіжних заходів, проведення інших НСРД або слідчих (розшукових) дій (далі – СРД), наприклад, тимчасового доступу до речей і документів, накладення арешту на майно, проведення обшуку, огляду, встановлення місцезнаходження осіб, що перебувають у розшуку, та їх затримання тощо. Проте, основною метою їх здійснення є отримання відомостей про тяжкий або особливо тяжкий злочин та особу, яка його вчинила, або, інакше, – отримання фактичних даних, на підставі яких можна встановити наявність чи